www.wordlyknowledge.uz Volume: 2, Issue: 2, 2023

INSON HUQUQLARI VA ERKINLIKLARI BO'YICHA O'ZBEKISTON RESPUBLIKASINING ERISHILAYOTGAN YUTUQLARI

Sharof Rashidov nomidagi
Samarqand davlat universiteti
yuridik faluteti
maxsus huquqiy fanlar kafedrasi
Yu.f.n, prof **M.Z.Muqumova**
mmuqumova@.list.ru

Sharof Rashidov nomidagi
Samarqand davlat universiteti
Yuridik fakulteti
2-bosqich 202-guruh talabasi
Sharipov Asrorjon Safar o'g'li
Asrorsharipov777@gmail.com

Annotatsiya:O'zbekistonda "Inson manfaatlari hamma narsadan ustun" tamoyili asosida islohotlar amalga oshirilib, inson huquqlari munosib himoya qilinmoqda. Shunday qilib, mamlakat inson huquqlarini himoya qilishni ustuvor yo'nalishlardan biri sifatida belgilab berdi.Tahlil shuni ko'rsatadiki, ushbu sohadagi ishlar tizimli xarakterga ega.

Kalit so'zlar: fuqaro, erkinlik, shaxs, inson huquqlari, konstitutsiya.

ACHIEVEMENTS OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN ON HUMAN RIGHTS AND FREEDOMS

Annotation: in Uzbekistan, reforms are carried out on the principle of "human interests above all" and human rights are being adequately protected. Thus, the country has established the protection of human rights as one of the priorities.The analysis shows that the work in this area is of a systemic nature.

Keywords: citizen, Freedom, person, human rights, Constitution.

ДОСТИЖЕНИЯ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН В ОБЛАСТИ ПРАВ И СВОБОД ЧЕЛОВЕКА

Аннотация: В Узбекистане проводятся реформы по принципу "интересы человека превыше всего", и права человека защищаются достойно. Таким образом, страна определила защиту прав человека в качестве одного из приоритетов.Анализ показывает, что работа в этой области носит системный характер.

Ключевые слова: гражданин, свобода, личность, права человека, Конституция.

Mamlakat ijtimoiy-iqtisodiy, fuqarolik va siyosiy huquqlarni ta'minlashda katta yutuqlarga erishdi.Avvalo, hukumat paxta yig'im-terimi kampaniyalarida majburiy va bolalar mehnatiga barham berish bo'yicha ulkan ishlarni amalga oshirdi. Ko'p yillar davomida sir emaski, aynan shu masalalar O'zbekistonning xalqaro imidjiga "isnod" bo'lib kelgan. Hukumat ushbu sohadagi muammolarni bartaraf etish uchun xalqaro tashkilotlar (shu jumladan XMT) va fuqarolik faollari bilan yaqin aloqada bo'lishga muvaffaq bo'ldi. Shunday qilib, hukumat qishloq xo'jaligi sohasida muhim tarkibiy o'zgarishlarni amalga oshirdi. Bunda mamlakat rahbariyatining yuksak siyosiy irodasi shubhasiz rol o'ynadi. Natijada, xalqaro mehnat tashkiloti 2020 yilgi hisobotida O'zbekiston paxta sanoatida bolalar

www.wordlyknowledge.uz Volume: 2, Issue: 2, 2023

va majburiy mehnat tugaganligini e'lon qildi. Tashkilot ma'lumotlariga ko'ra, respublika paxta dalalarida asosiy mehnat huquqlarini amalga oshirishda sezilarli yutuqlarga erishdi. Talabalar, o'qituvchilar, shifokorlar va hamshiralarni muntazam ravishda jalb qilish butunlay to'xtatildi. O'zbekistonning paxtachilik hududlarida o'tkazilgan o'n yillik monitoring davomida birinchi marta O'zbekiston inson huquqlari forumida majburiy mehnat bilan bog'liq birorta ham holat qayd etilmadi.

Inson huquqlarini ta'minlash bo'yicha olib borilayotgan islohotlarning quyidagi natijasi taniqli "propiska" tizimini o'zgartirdi. Jamiyat buni ko'p yillar davomida fuqarolarning harakat erkinligiga to'siq sifatida ko'rdi. O'zbekiston Prezidenti Shavkat Mirziyoyev uni fuqaroning oyog'iga kishan deb atadi va uni tubdan o'zgartirish choralarini ko'rdi. Ushbu tizimni o'zgartirishga qaratilgan sa'y-harakatlarga ko'ra, bildirishnomalarni ro'yxatdan o'tkazish tizimiga o'tish mavjud. Ushbu chora-tadbirlar fuqarolarning mulkiy huquqlariga ham ijobiy ta'sir ko'rsatdi. Ko'p yillar davomida mamlakatning boshqa mintaqalaridan kelgan fuqarolar, Agar Toshkentda doimiy yashash uchun ruxsatnomasi bo'lmasa, o'z nomidan poytaxtda uy sotib ololmaydilar. Ko'pchilik fuqarolar doimiy yashash huquqi bilan tanishlari nomidan Toshkentda o'z ko'chmas mulk ro'yxatdan va keyin o'z uyida ijarachilarga sifatida yashash kerak edi. Islohotlar natijasida, uy – joy sotib olishda ro'yxatdan o'tish talabi bekor qilingandan so'ng, odamlar Toshkentdan qariyb 13 ming xonadon sotib oldilar, shundan 70 foizini boshqa shaharlarda yashovchilar sotib oldilar. Hukumat fuqaroligi bo'lmagan shaxslar sonini kamaytirish bo'yicha ham qat'iy choralar ko'rdi. Birgina o'tgan yilning o'zida 50 ming yurtdoshimiz O'zbekiston fuqaroligini oldi. Bu yil 20 mingdan ortiq kishi fuqarolikni oladi.

O'zbekiston fuqarolarning diniy huquq va erkinliklarini ta'minlashda uzoq yo'lni bosib o'tdi. Hech kimga sir emaski, ko'p yillar davomida xalqaro hamjamiyat bu borada tashvish bildirgan. O'zgarishlar diniy erkinlikka bo'lgan konstitutsiyaviy huquqni amalga oshirish uchun qulay tashkiliy-huquqiy sharoitlarni yaratdi. Rasmiylar diniy tashkilotlarni ro'yxatdan o'tkazish uchun davlat boji miqdorini besh baravar kamaytirdilar va ularning choraklik hisobotlarini bekor qildilar. Adliya vazirligining diniy tashkilot faoliyatini tugatish vakolatlari sud organlariga topshirildi. deb atalmish "qora ro'yxatlar" u uyat amaliyot to'xtatildi, va hukumat reestridan diniy ekstremistik tashkilotlar bilan yo'nalishlarga ega gumon 20 mingdan ortiq fuqarolarini olib va "qora ro'yxatlar," va yanada bunday "ro'yxatlarini yuritish amaliyotini bekor qilindi."2017 yilda mustaqil O'zbekiston tarixida ilk bor BMT inson huquqlari bo'yicha Kengashining vijdon va e'tiqod erkinligi bo'yicha maxsus ma'ruzachisi Ahmad Shahid mamlakatimizga tashrif buyurdi. Uning tavsiyalari asosida parlament vijdon va e'tiqod erkinligini ta'minlash bo'yicha yo'l xaritasini tasdiqladi. Prezident sh.tashabbusi bilan.M. Mirziyoyev, BMT tomonidan "ma'rifat va diniy bag'rikenglik."O'zbekistonning AQShning diniy erkinlik bo'yicha maxsus nazorat ro'yxatidan butunlay chiqarib tashlanishi bu sohadagi taraqqiyotning yana bir misolidir.

So'z va ommaviy axborot vositalari erkinligi yangi O'zbekistonning o'ziga xos belgisiga aylandi. Davlat mamlakatda ilgari mavjud bo'lmagan xorijiy axborot resurslarini yaratdi. Mamlakat chet ellik jurnalistlar uchun akkreditatsiyani ochdi (Amerika ovozi, BBC, iqtisodchi va boshqalar), fuqarolik jurnalistlari – "bloggerlar" deb nomlangan-mamlakatning yangi haqiqatiga aylandi. Jurnalistlar ilgari tegmagan mavzularni ochiq ko'tara boshladilar, tanqid va tahlillar matbuot sahifalarida tez-tez paydo bo'la boshladi. Mamlakat Prezidenti ommaviy axborot vositalari vakillarini bir necha bor qo'llab-quvvatlashini bildirdi va ularni dolzarb masalalarni yoritishga chaqirdi. Natijada, chegara bilmas muxbirlarning jahon matbuot erkinligi reytingiga ko'ra, mamlakat o'z reytinglarini 13 yildan 2017 yilgacha 2020 pozitsiyaga yaxshilagan. Shuningdek, 2017 yil noyabr oyida mamlakatda birinchi marta to'g'ridan-to'g'ri tadqiqotlar olib borish imkoniga ega bo'lgan Human Rights Votch hisobotlarida Prezident Shavkat Mirziyoyev davrida "matbuot erkinligi bilan bog'liq vaziyat yaxshilandi, ommaviy axborot vositalari muhiti bir bosqichga kirdi", deb qayd etildi o'zgarishlar."Hukumat ilgari qamoqqa olingan bir nechta taniqli jurnalistlarni ozod qildi.

www.wordlyknowledge.uz Volume: 2, Issue: 2, 2023

O'zbekiston fuqarolarning adolatli va ommaviy sud muhokamasiga bo'lgan huquqlarini ta'minlashda ham uzoq yo'lni bosib o'tdi. 2017-2020 yillarda sudlarda oqlanishlar soni 2770 tani tashkil etdi. Birgina 2018 yilda sudlar dalillarning etishmasligi uchun 1881 ta jinoiy ishni tugatdilar. Tergov davomida asossiz ravishda ilgari surilgan 5462 kishiga qo'yilgan ayblovlar jinoyat tarkibidan chiqarildi va sud zalida 3290 kishi ozod qilindi. 2019 yilda 859 kishi oqlandi, 3080 kishi sud zalida ozod qilindi. Aniq taqqoslash uchun, 2016 yilda butun sud tizimida oqlanganlar soni atigi 28 tani tashkil etdi. 2019 yilda sud-huquq sohasida insonparvarlikning amaliy amalga oshirilishi natijasida 1853 kishi, shu jumladan 210 nafar yoshlar va 270 nafar ayollar jazodan ozod qilindi. Jazoni o'tagan uch ming uch yuz o'ttiz uch kishi o'z oilalariga qaytishdi, shu jumladan taqiqlangan tashkilotlar faoliyatida qatnashgani uchun sudlangan 646 kishi.

Mamlakatda inson huquqlarini ta'minlashdagi asosiy yutuqlardan biri qiynoqlar va shafqatsiz, g'ayriinsoniy yoki qadr-qimmatni kamsituvchi muomala yoki jazoga barham berish bo'yicha tizimli ishlar bo'ldi. Noqonuniy usullar natijasida olingan dalillardan foydalanganlik uchun qat'iy javobgarlik belgilandi. Jinoyat kodeksining 235-moddasi (qiynoqlar) BMTning qiynoqlarga qarshi Konventsiyasining 1-moddasiga muvofiq keltirildi. O'zbekiston Prezidenti xalqaro tashkilotlar tavsiyalaridan kelib chiqib, Qoraqalpog'istondagi mashhur "Jasliq" koloniyasini tugatish to'g'risidagi qarorni imzoladi. 2019 yil mart oyidan boshlab O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining inson huquqlari bo'yicha komissari (Ombudsman) "milliy profilaktika mexanizmi" vazifasini bajarib kelmoqda."Ushbu mexanizm jazoni ijro etish uchun monitoring muassasalarini, qamoq joylarini va u erda qonun bilan kafolatlangan inson huquqlari va erkinliklarini ta'minlashni o'rganish uchun unutilmas qabul markazlarini tashkil etishni nazarda tutadi. Ombudsman shikoyatlarni ko'rib chiqishda va uning tashabbusi bilan fuqarolarning huquqlari, mustaqilligi va qonuniy manfaatlari buzilganligi to'g'risidagi ishlarni tekshirishda qamoq joylariga tashrif buyurish va yuzma-yuz uchrashuvlar o'tkazish huquqiga ega. Ularning ma'muriyati Ombudsmanga hibsda bo'lgan shaxslar bilan to'siqsiz va maxfiy uchrashuvlar va suhbatlar o'tkazish uchun zarur shart-sharoitlarni ta'minlashi shart. Monitoring guruhlari tarkibiga fuqarolik jamiyati institutlari vakillari, shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Qonunchilik palatasi deputatlari va Senati a'zolari kiradi. Pandemiya davrida Ombudsman shaxsiy himoya vositalaridan foydalangan holda o'nta jazoni ijro etish muassasasiga (to'rtta jazoni ijro etish koloniyasi va oltita jazoni ijro etish koloniyasi) tashrif buyurdi.

Gender tengligi va ayollar huquqlarini ta'minlash bo'yicha islohotlar yana bir muhim sohaga aylandi. O'zbekiston hukumati 2030 yilgacha bo'lgan davrda Gender tengligiga erishish strategiyasini ishlab chiqdi. Muayyan tartib joriy etilmoqda, unga ko'ra barcha yangi qonun loyihalari gender tengligi nuqtai nazaridan tahlil qilinadi. 2019 yilda O'zbekistonda Gender tengligi bo'yicha parlament komissiyasining tashkil etilishi ayollarning jamiyatdagi mavqei va mavqeini mustahkamlashga yordam berdi. O'zbekistonda Qonunchilik va davlat siyosati darajasida xotin-qizlar huquqlarini ta'minlash va himoya qilish mexanizmlari yaratildi. "Ayollar va erkaklar uchun teng huquq va imkoniyatlar kafolatlari to'g'risida" gi qonun ayollar va erkaklarning hokimiyat vakillik organlariga saylanishi uchun teng huquqlar berilishini va siyosiy partiyalardan deputatlikka nomzodlar ko'rsatish imkoniyatini kafolatlaydi. Prezidentimiz ta'kidlaganidek, " ijtimoiy muammolarni aniqlash va o'z vaqtida hal etish, boshqaruv samaradorligini oshirishda xotin-qizlarning o'rni katta." Masalan, 2019 yilgi parlament saylovlarida gender kvotasi qo'llanildi: saylangan ayol deputatlar saylangan deputatlar umumiy sonining 32 foizini va Senat a'zolarining 25 foizini tashkil etdi. Ushbu siyosat BMTning belgilangan tavsiyalariga mos keladi. Ayol deputatlar soni bo'yicha O'zbekiston parlamenti so'nggi besh yil ichida dunyoning 37 milliy parlamenti orasida 190-o'ringa ko'tarildi (bu 128-o'rin edi). Hukumat, shuningdek, ayollarni ta'qib va zo'ravonlikdan himoya qilish va reproduktiv salomatlikni himoya qilish uchun qonunlar qabul qildi.

www.wordlyknowledge.uz Volume: 2, Issue: 2, 2023

Yuqorida ta'kidlab o'tilganidek, O'zbekistonda inson huquqlari bo'yicha islohotlar tizimli va kompleks darajada amalga oshirilmoqda. Shunga ko'ra, davlat 22 yil 2020 iyunda inson huquqlari bo'yicha Milliy strategiyani qabul qildi. Bu O'zbekiston tarixida insonning shaxsiy, siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy huquqlarini ta'minlash bo'yicha uzoq muddatli maqsadli chora-tadbirlar majmuini belgilab bergan birinchi strategik hujjat bo'ldi.

Yo'l xaritasining 78 punktidan hokimiyat 32 yilda 2020-ni amalga oshirdi. Xususan, strategiyada 33 ta qonun, shu jumladan 20 ta yangi qonun qabul qilinishi ko'zda tutilgan bo'lib, shundan to'rtta yangi qonun qabul qilingan: "ta'lim to'g'risida" (yangi tahrirda), "odam savdosiga qarshi kurashish to'g'risida" (yangi tahrirda), aholini ish bilan ta'minlash to'g'risida" va "aholining huquqlari to'g'risida" nogironlar. “

Shubhasiz, erishilgan natijalar xalqaro miqyosda munosib baholanmoqda. 13 yil 2020 oktyabrda O'zbekiston tarixda birinchi marta BMTning inson huquqlari bo'yicha Kengashi a'zosi etib uch yillik muddatga-2021-2023 yillarga saylandi. Ushbu saylovlarda O'zbekiston eng ko'p ovoz oldi – BMTga a'zo 169 davlatdan 193 nafari mamlakatimiz uchun ovoz berdi.

Shu bilan birga, inson huquqlarini ta'minlash statik emas, balki doimiy takomillashtirish va to'liq fidoyilikni talab qiladigan dinamik jarayondir. Ushbu mantiqqa asoslanib, kelajakda mamlakatning inson huquqlarini himoya qilish tizimini yanada takomillashtiradigan ba'zi vazifalar qoladi, deb bahslashish mumkin. Xususan, qiynoq holatlarini aniqlash va oldini olish usulini takomillashtirish bo'yicha ishlar jarayonida BMTning qiynoqlarga qarshi Konventsiyasiga ixtiyoriy Protokolni ratifikatsiya qilish tavsiya etiladi. Ombudsmanning moliyaviy va funktsional mustaqilligini yanada mustahkamlash bo'yicha ishlarni davom ettirish, shu jumladan Ombudsmanning kotibiyati va mintaqaviy vakillari uchun qo'shimcha resurslar ajratish ham keyingi vazifadir. Gender tengligi va ayollar huquqlarini ta'minlash uchun oiladagi zo'ravonlikni kriminallashtirishni kuchaytirish muhokama qilinadigan yana bir masaladir. Ommaviy axborot vositalari faoliyatiga noqonuniy aralashuvning ayrim holatlariga kelsak, hukumat ularni yanada yo'q qilish va so'z erkinligi asoslarini takomillashtirish bo'yicha qo'shimcha choralarni ko'rishi kerak. BMTning nogironlar huquqlari to'g'risidagi Konventsiyasini ratifikatsiya qilish davlat uchun yana bir maqsaddir. Hukumat, shuningdek, bolalar Ombudsmani to'g'risida qonun qabul qilishni rejalashtirmoqda.

Yuqoridagilarni umumlashtirib aytish mumkinki, sanab o'tilgan faktlar O'zbekistonda inson huquqlarini ta'minlash va bu sohada xalqaro hamjamiyat tomonidan olib borilayotgan siyosatni tan olish yo'lidagi muhim bosqichlardan dalolat beradi. Mamlakat erishilgan taraqqiyotda to'xtab, inson huquqlarini himoya qilish bo'yicha dolzarb vazifalarni hal qilishni davom ettirish niyatida emas. Buning uchun mamlakat rahbariyatining yuqori siyosiy irodasi borligidan xursandman. BMT XK a'zosining tarixiy maqomi O'zbekistonga tajriba almashish va o'z tashabbuslarini xalqaro maydonda yanada samarali ilgari surish uchun xalqaro platformalardan foydalanish imkonini beradi.

Adabiyotlar ruyxati:

1. Inson huquqlari bo'yicha xalqaro hamkorlik//

https://www.minjust.uz/ru/library/own_publications/71313/?print=Y

2. 5-bandga muvofiq taqdim etilgan milliy hisobot

inson huquqlari bo'yicha Kengashning 16/21-sonli qaroriga qo'shimchalar * / / tashkilot

Birlashgan Millatlar / HRC / WG.6/16/UZB / 1 umumiy

www.wordlyknowledge.uz Volume: 2, Issue: 2, 2023

Assambleyadistr.: General 5 February 2013.

3. Birlashgan Millatlar tashkiloti A/HRC / WG.6/16/UZB / 1 ta maslahat

inson huquqlari bo'yicha Universal davriy ishchi guruh

ko'rib chiqish o'n oltinchi sessiya / / https://rud.exdat.com/docs/index727785.html?page=2

4. O ' zbekiston Respublikasida odam savdosiga qarshi kurashish//

https://studbooks.net/1029465/pravo/protivodeystvie_torgovle_lyudmi#661

5. O'zbekiston Respublikasi Markaziy saylov komissiyasining 62-sessiyasida kirish so'zi//

https://docplayer.com/42962619-Uzbekistan-introductory-statement-at-62thsession-of-the-cedaw.html